

CRNA GORA
UPRAVA ZA ŠUME

**IZVJEŠTAJ O ZDRASTVENOM STANJU ŠUMA ZA
2018.GODINU**

Pljevlja, 2019 godine

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je u skladu sa Programom rada Vlade i utvrđenog Programa rada za 2019.godinu i u skladu sa članom 48 Zakona o šumama izradilo Izvještaje o zdravstvenom stanju šuma za 2018.godinu, na osnovu podataka iz izvještaja područnih jedinica Uprave za šume i podataka o praćenju zdravstvenog stanja šuma u Crnoj Gori prema programu ICP (Međunarodni kooperacioni program za praćenje stanja šuma Evrope), i isti dostavlja Vladi na razmatranje i usvajanje.

I Zdravstveno stanje šuma i održivo gazdovanje šumama

Praćenje zdravstvenog stanja šuma kroz sistem zaštite šuma u cilju održivog gazdovanja šumama u državnom vlasništvu sa kojima gazduje Uprava za šume usmjereno je na sprečavanju pojava bespravnih sječa, zaštiti šuma od biljnih bolesti i štetočina i zaštitu šuma od požara. Zaštita šuma podrazumijeva zaštitu od abiotičkih faktora, atmosferskih taloga (kiša, snijeg, inje, led i grad) šumskih požara i biotičkih faktora: šumske gljive, bakterije koje prouzrokuju bolesti na šumskom drveću (fitopatogene bakterije), parazite i poluparazitske biljke, šumski korov, štetni šumski insekti, štetni glodari, domaća stoka i na kraju negativnih antropogenih uticaja.

Od gore navedenih abiotičkih faktora najznačajniji radovi treba da se odnose na doznaku, sječu i brzo izvlačenje stabala koja su oštećena od abiotičkih faktora i imaju za cilj sprečavanje sekundarnih bolesti od štetnih insekata. Zaštita šuma od biljnih bolesti i štetočina vrši se u skladu sa zakonskim propisima, godišnjim planovima i dugoročnim programom saradnje sa Biotehničkim fakultetom u Podgorici.

Nesumljivo da najviše štete u šumama nastaju kao posledica požara a nakon toga su štete koje nastaju kao posledica ne realizacije planskih dokumenata.

Gazdovanje šumama, ukoliko se ne vodi računa o mjerama koje zaštita preporučuje (preterano prosvjetljavanje sastojina, neodgovarajuća obnova (uklanjanje stabala koja nijesu iskoristila svoj proizvodni potencijal, zanemarivanje stabala budućnosti, nedovoljno vođenje računa o stabilnosti sastojina, zdravstvenom stanju i vitalnosti) izbjegle bi se greške koje vode u šumsko-uzgojne neuspjehe sa posledicama populaciono ekološke degradacije. Ove posledice kao i kod šteta nastale usled šumskih požara ne mogu se sanirati i za nekoliko decenija. Ovo je naročito važno i u kontekstu uzročno posledične veze - zdravstvenog stanja šuma i unapredjenja opšte otpornosti i produktivnosti šuma i posledica klimatskih promjena.

1. Zaštita šuma od uticaja štetnih insekata

U okviru zaštite šuma, u cilju praćenja brojnosti štetnih insekata, Uprava za šume je na brojnim lokalitetima postavila feromonske klopke i feromonske preparate za utvrđivanje brojnosti. Klopkesu postavljene u područnim jedinicama: Pljevlja, Žabljak, Plužine, Bijelo Polje, Berane, Rožaje, Mojkovac, Plav, Gusinje, Nikšić, Andrijevica i Šavnik.

Pored kontrole i preduzimanja mjera protiv štetnih organizama poznatih u šumarskoj praksi Crne Gore, vršio se još i monitoring nad štetnim organizmima, posebno rizičnim za zdravlje bilja u listopadnim i četinarskim šumama.

Na osnovu Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja svake godine se sprovode posebni nadzori i monitoring nad štetnim organizmima posebno rizičnim za zdravlje drveća.

2.1.Pojaва potkornjaka

Zaštita šuma od štetnih insekata u 2018.godini, sprovodila se i kroz preduzimanje mjera zaštite protiv malog šestozubog smrčevog potkornjaka (*Pityogenes chalcographus*), velikog osmozubog smrčevog potkornjaka (*Ips typographus* L.), krivozubog jelinog potkornjaka (*Pityokteines curvidens*), šestozubog borovog potkornjaka (*Ips sexdentatus*) i trozubog borovog potkornjaka (*Ips acuminatus*). Svake godine se nabavljaju feromonske klopke i feromonski preparati za sve područne jedinice, utvrđuje brojnost tih štetnih insekata i intezitet napada sa ciljem blagovremenog otkrivanja gradacije sipaca potkornjaka. Trošak nabavka feromona i feromonskih klopki za zaštitu šuma od potkornjaka u 2018.godini iznosi **10.505,00 eura**.

Kontrola brojnosti potkornjaka svodila se na postavljanju klopki i preparata na najugroženijim mjestima i redovno se evidentirao broj klopke, datum postavljanja feromonskog preparata i njihova zamjena i broj ulovljenih potkornjaka. U šumama u državnom vlasništvu ukupno je postavljeno 302 klopke, gdje vizuelni simptomi ukazuju na prisutnost i povećanu brojnost i to: 138 u područnoj jedinici Pljevlja, gdje je intezitet napada najveći posebno u gazdinkoj jedinici "Ljubišnja".

U cilju rješavanja problema sušenja šuma u gazdinskoj jedinici "Ljubišnja", koji je nastao kao rezultat dugogodišnjeg neblagovremenog uklanjanja sanitara, što je prouzrokovalo invazije napada potkornjaka koji je u nekim situacijama sekundarni a sada i primarni uzročnik sušenja stabala smrče i jele, te u skladu sa preporukom Komisije formirane od strane Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, hitno se pristupilo postavljanju dodatnih 69 feromonskih klopki u ovoj gazdinskoj jedinici, tri na stovarištima drvnih sortimenata, vodeći računa o pravilnom izboru lokacije (postavljene su klopke na svim uočenim potencijalnim žarištima), rasporedu, redovno evidentiranju i izvještavanju o ulovu potkornjaka.

Dodatne feromonske klopke su postavljene i u ostalim područnim jedinicama, gdje je bilo neophodno. Kontrolom i prebrojavanjem broja ulovljenih imaga tokom 2018.godine, da se zaključiti da su potkornjaci, u zavisnosti od lokaliteta bili aktivni od početka maja do početka oktobra, kao i da je cijeneći registrovani broj ulovljenih imaga intezitet napada ocijenjen kao slab do vrlo jak. Jak intezitet napada šestozubog smrčinog potkornjaka je registrovan u područnoj jedinici Pljevlja u gazdinkoj jedinici "Ljubišnja".

Pravovremenim postavljanjem feromonskih klopki nastojalo se uloviti što više potkornjaka prve generacije i spriječiti ili znatno smanjiti stvaranje druge ili treće generacije. Blagovremenim postavljanjem feromonskih klopki i praćenjem brojnosti može se spriječiti pojava gradacije i znatno redukovati brojnost (od 30 do 80%).

1.2.Pojaва borovog litijaša(*Thaumtopoea pityocampa*)

I ove godine na području kojim gazduje Uprava za šume uočene su na granama stabala crnog bora bijela gnijezda borovog litijaša. U toku proljeća 2018. godine realizovane su planirane aktivnosti na uništavanju i sprečavanju razvoja larvi tog štetnog inseka na ukupnoj površini od **450,26 ha**.

Suzbijanje borovog litijaša vršeno je mehaničkom metodom sasijecanjem i spaljivanjem grančica na kojima se nalazio gundelj(gusjenično gnijezdo borovog litijaša). Prilikom uklanjanja ove štetočine posebno se obratila pažnja na kulture pored magistralnih puteva i turističkih objekata, tamo gdje šume imaju turističko pejzažni značaj.

2. Zaštita šuma od šumskih požara

Saglasno odredbama Zakona o šumama i Zakona o zaštiti i spašavanju, Uprava za šume je izradila detaljne Planove zaštite šuma od požara za 2018. godinu za svaku područnu jedinicu posebno i sa detaljnim kartografskim prikazom po kategorijama ugroženosti. Planovi i karte u elektronskoj formi dostavljene su Ministarstvu unutrašnjih poslova - sektoru za vanredne situacije. U vremenu povećane opasnosti od požara Uprava za šume uspostavlja stalna dežurstva [0-24h] i prijem informacija o vremenu nastanka požara, lokaciji, intezitetu požara, površini, procjenu širenja požara kao i mogućnosti lokalizovanja nastalog požara.

Dežurni službenik je u obavezi da dobijene podatke unese u knjigu, da bez odlaganja obavijesti opštinsku službu zaštite i spasavanja, MUP, kao i koncesionara i korisnike šuma. Ugovorom o koncesijama je pored ostalog predviđeno da koncesionari imaju obavezu stalnog uspostavljanja šumskog reda, održavanje lokalnih puteva i traktorskih vlaka i angažovanje na gašenju požara. Ugovorom o koncesijama na period od 30 godina najveći koncesionar "Vektra – Jakic" iz Pljevalja, kada je u pitanju zaštita šuma od požara, ima obavezu organizovanja zaštite šuma od požara.

Međutim, dosadašnja iskustva pokazuju da koncesionar "Vektra Jakic" nije ni kadrovski ni tehnički osposobljena da izvršava navedene poslove. Poseban problem u realizaciji sprovođenja obaveza utvrdjenim Zakonom su:

- preventivno uzgojne mjere: njega sastojina i pravovremeno prorjedjivanje sastojina
- izgradnja vodozahvata, protivpožarnih puteva, protivpožarnih pruga
- angažovanje povremene radne snage [osmatrači požara]
- obezbjeđenje sredstava za troškove gašenja požara [cistjerne, traktori, buldozer, ...]
- obezbjeđenje sredstava za nabavku opreme za gašenje [naprtnjače, mlatilice, lopate,...]

Sredstva za predhodno navedene aktivnosti i namjene djelimično su odobrena Budžetom za 2018.godinu. Pored predhodnih aktivnosti potrebna je podrška i saradnja sa drugim privrednim subjektima [Elektroprivreda Crne Gore, Pošta Crne Gore, JP putevi, i dr.] u skladu sa zakonom i zakonom propisanim mjerama.

Požari u državnim šumama

Područna jedinica	Opožarena površina (ha)	Broj požara	Opožarena drvena zapremina (m3)	Opožarene kulture	Šteta (€)	Troškovi gašenja
Pljevlja	37,53	8	0	6.200	3.660.00	0
Rožaje	1,00	1	0	0	0	700.00
Berane	1,50	2	0	0	0	0
Plav	40,00	1	0	0	0	60.00
Bijelo Polje	0	0	0	0	0	0
Žabljak	0	0	0	0	0	0
Kolašin	0	0	0	0	0	0
Andrijevica	0	0	0	0	0	0
Plužine	0	0	0	0	0	0
Šavnik	0	0	0	0	0	0
Danilovgrad	0	0	0	0	0	0
Podgorica	0	0	0	0	0	0
Nikšić	0	0	0	0	0	0
Mojkovac	0	0	0	0	0	0

Kotor	2.032,50	3	132	0	0	0
Gusinje	0	0	0	0	0	0
Petnjica	4.00	1	0	0	0	0
Ukupno	2.116,53	16	132	6.200	3.660.00	760.00

Požari u privatnim šumama

Područna jedinica	Opožarena površina (ha)	Broj požara	Opožarena drvena zapremina (m3)	Opožarene kuture (sadnice)	Šteta (€)	Troškovi gašenja
Pljevlja	0	0	0	0	0	0
Rožaje	0	0	0	0	0	0
Berane	0	0	0	0	0	0
Plav	0	0	0	0	0	0
Bijelo Polje	0	0	0	0	0	0
Žabljak	0	0	0	0	0	0
Kolašin	0	0	0	0	0	0
Andrijevica	0	0	0	0	0	0
Plužine	0	0	0	0	0	0
Šavnik	0	0	0	0	0	0
Danilovgrad	0	0	0	0	0	0
Podgorica	1.300.00	2	0	0	0	0
Nikšić	0	0	0	0	0	0
Mojkovac	0	0	0	0	0	0
Kotor	0	0	0	0	0	0
Gusinje	0	0	0	0	0	0
Petnjica	0	0	0	0	0	0
Ukupno	1.300.00	2	0	0	0	0

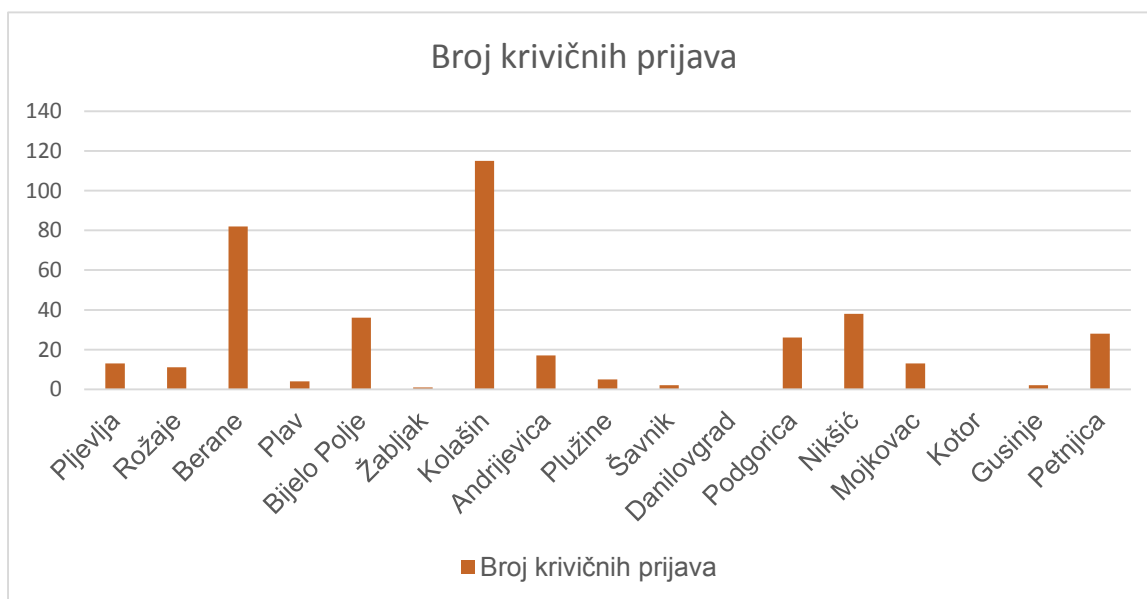
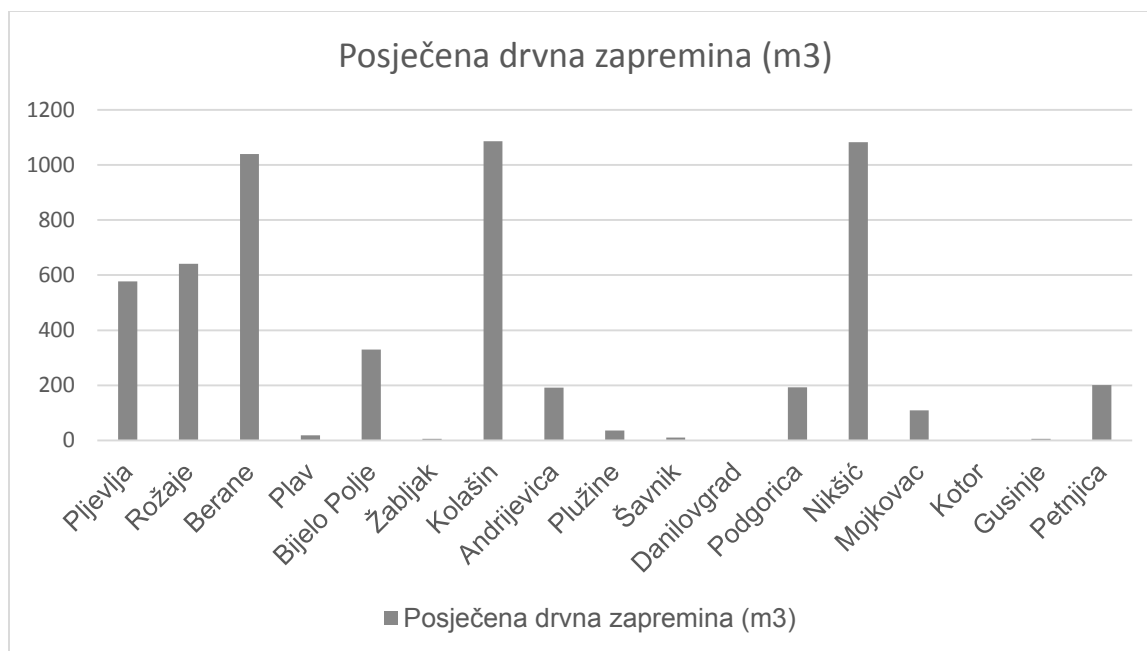
Procenat opožarene površine u odnosu	
Na ukupnu površinu šume	Interpretacija
1 – 1,5%	Štete u granicama normale
1,6 – 3%	Teške posljedice
3,1 – 5%	Vrlo teške posljedice
više od 5%	Katastrofalne posljedice

Udio površine pod šumom zahvaćene požarima u Crnoj Gori u 2018.godini iznosi 0,46 %. Za zemlje Sredozemlja, u koje spada i Crna Gora, smatra se da je procenat opožarene površine od 1% do 1,5% u odnosu na ukupnu površinu pod šumama u granicama normale.

II Bespravne sječe i uzurpacije

4. Bespravne sječe u državnim šumama za 2018. godinu

Područna jedinica	Broj krivičnih prijava	Broj prekršajnih prijava	Posječena drvena zapremina (m3)	Zaplijenjena drvena masa
Pljevlja	13	0	577,23	81,61
Rožaje	11	0	640,81	280,37
Berane	82	0	1.039,93	110,96
Plav	4	0	18,55	0
Bijelo Polje	36	0	330,38	0
Žabljak	1	0	5,70	4,25
Kolašin	115	0	1.086,28	61,44
Andrijevica	17	0	191,40	0
Plužine	5	0	35,94	0
Šavnik	2	1	10,64	1,75
Danilovgrad	0	0	0	0
Podgorica	26	1	192,44	30,36
Nikšić	38	1	1.083,00	25,10
Mojkovac	13	0	108,78	0
Kotor	0	0	0	0
Gusinje	2	0	5,83	0
Petnjica	28	0	201,20	181,76
Ukupno:	393	3	5.528,11	777,60

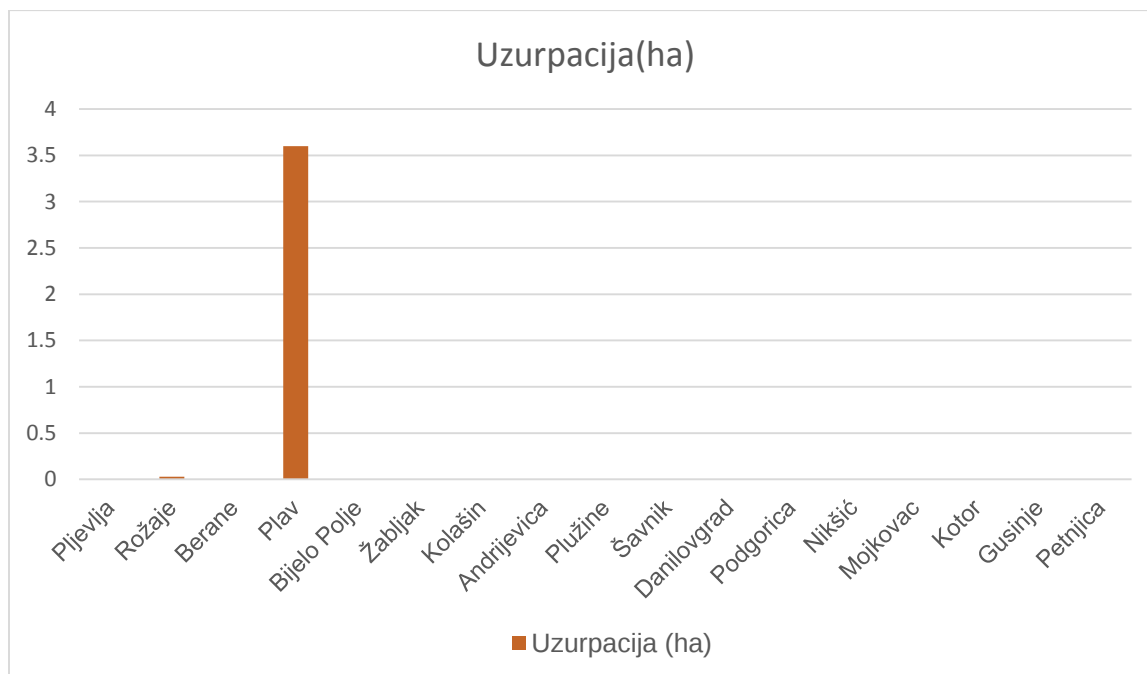

5. Uzurpacije u 2018. godini

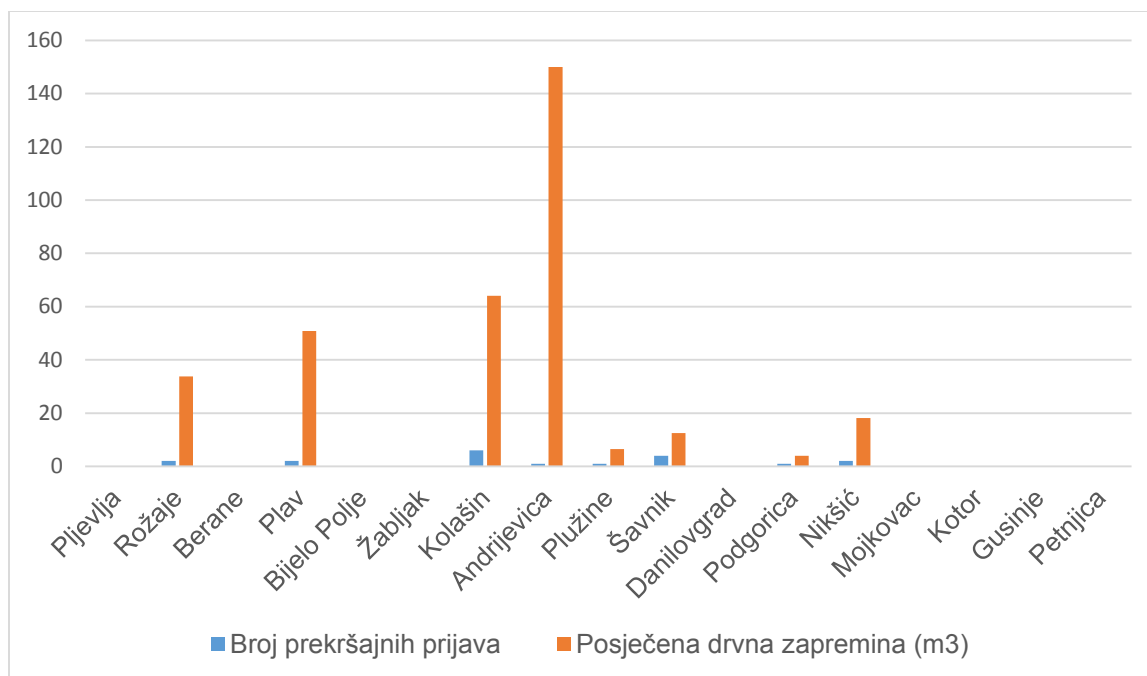
Područna jedinica	Uzurpacija (ha)	Prekršajne prijave
Pljevlja	0	0
Rožaje	0,03	2
Berane	0	0
Plav	3,60	5
Bijelo Polje	0	0
Žabljak	0	0
Kolašin	0	0
Andrijevica	0	0
Plužine	0	0
Šavnik	0	0
Danilovgrad	0	0
Podgorica	0	0
Nikšić	0	0
Mojkovac	0	0

Kotor	0	0
Gusinja	0	0
Petnjica	0	0
Ukupno	3,63	7

Bespravne sječe u šumama u privatnoj svojini u 2018. godini

Područna jedinica	Broj prekršajnih prijava	Posječena drvena zapremina (m3)
Pljevlja	0	0
Rožaje	2	33,84
Berane	0	0
Plav	2	50,79
Bijelo Polje	0	0
Žabljak	0	0
Kolašin	6	64,11
Andrijevica	1	150,00
Plužine	1	6,46
Šavnik	4	12,51
Danilovgrad	0	0
Podgorica	1	4,01
Nikšić	2	18,15
Mojkovac	0	0
Kotor	0	0
Gusinje	0	0
Petnjica	0	0
Ukupno	19	339,87

III Doznaka sanitara i realizacija u 2018. godini

Područna jedinica	Ukupan broj doznačenih odeljenja	Bruto doznačena drvena masa sanitara		
		Četinari m³	Lišćari m³	Ukupno m³
Pljevlja	6	3.020	42	3.062
Rožaje	78	9.850,30	29,23	9.879,53
Berane	nema	doznake	sanitara	0
Plav	6	510,40	0	510,40
Bijelo Polje	55	1.471,95	0	1.471,95
Žabljak	nema	doznake	sanitara	0
Kolašin	nema	doznake	sanitara	0
Andrijevica	nema	doznake	sanitara	0
Plužine	20	908,00	651	1.559
Šavnik	8	51,16	0	51,16
Danilovgrad	nema	doznake	sanitara	0
Podgorica	nema	doznake	sanitara	0
Nikšić	4	560,78	170,07	730,85

Mojkovac	nema	doznake	sanitara	0
Kotor	nema	doznake	sanitara	0
Gusinje	nema	doznake	sanitara	0
Petnjica	1	174	0	174
Ukupno:	178	16.546,59	892,30	17.438,89

Realizacija doznačenog sanitara u kontinuitetu kasni ili je potpuno izostala, posebno u dijelu koncesionog područja „Vektra-Jakić“, iako je prioritetno trebao, što se direktno negativno odražava na zdrastveno stanje šuma. Posebno izražen primjer neblagovremenog uklanjanja sanitara jeste u gazdinskoj jedinici „Ljubišnja“ u područnoj jedinici Pljevlja. Nesprovođenje preventivnih mjera u proteklih 5 godina, a prije svega prioriternih sječa fiziološki oslabljenih stabala i uspostavljanja šumskog reda (naročito u gazdinskoj jedinici „Ljubišnja“), kao i neblagovremeno saniranje požarišta, jedan je od osnovnih uzroka što su sastojine izložene gradaciji potkornjaka.

U cilju sprečavanja širenja gradacije i daljeg ulančavanja štetočina i sušenja:

- redovno se vrši doznaka novonastalog sanitara. Dosadašnja sječa sanitara u pojedinim malobrojnim odjelima nije od značajnog uticaja na prevenciju i sanaciju, s obzirom na ukupnu površinu zahvaćenu sušenjem. Dakle, neophodno je odmah izvršiti sječu sanitarno doznačenih stabala.
- služba zaštite područne jedinice Pljevlja izvršila je postavljanje 65 feromonskih klopki na prethodno utvrđenim žarištima u gazdinskoj jedinici „Ljubišnja“.

Iako u prethodnom periodu u gazdinskoj jedinici „Ljubišnja“ sanitarna sječa nije blagovremeno izvršena u predviđenom obimu ni u predviđeno vrijeme, prirodnim putem dolazi do pada kalamiteta insekata. Stoga, za ovu gazdinsku jedinicu nije predviđeno novo postavljanje feromonskih klopki.

Trenutna situacija u gazdinskoj jedinici „Ljubišnja“ je takva da je, u pojedinim odjelima predviđenim za sanitarnu sječu, došlo do uspješnog prirodnog podmlađivanja, te bi predviđena sječa u njima, sada već znatno propalog sanitarnog materijala mogla nanijeti štetu prirodnom podmlatku. Na ovu činjenicu treba obratiti pažnju uvidom na terenu. Ukupna količina doznačenog sanitara u periodu 2014-2018.godine koja se može posjeći u gazdinskim jedinicama iznosi: u gazdinskoj jedinici „Ljubišnja“ 25.036 m³ i gazdinskoj jedinici „Voloder II“ 605 m³, ukupno **25.641 m³**. Gazdinska jedinica „Tara Kosanica“, odjeljenja 77a i 78a (sječa, izrada i lagerovanje doznačenog sanitara): Ukupna količina doznačene opožarene drvene zapremine u odjeljenjima 77a i 78a kao posledica požara iz marta 2017.godine koja se može posjeći u navedenim odjeljenjima iznosi: odjeljenje 77a doznačeno 5.314 m³, odjeljenje 78a doznačeno 4.705 m³. Ukupno doznačeno **10.019 m³**. Gazdinska jedinica „Tara Kosanica“, odjeljenje 122a (sječa, izrada i lagerovanje doznačenog sanitara): Ukupna količina doznačenog sanitara u odjeljenju 122a iz 2016.godine (kao posledica vjetroizvala) koja se može posjeći iznosi 676 m³.

Uticaj polutanata, (TE Pljevlja, Rudnik uglja, Rudnik olova i cinka Gradir-Šula), gradacija potkornjaka, zakasnjele sječe sanitara kao preventivne zaštitne mjere su uslovile veoma loše zdrastveno stanje u ovoj područnoj jedinici, posebno u gazdinskoj jedinici „Ljubišnja“. Urgentnim

sječama sanitara u ovoj godini prioritarno bi bilo spriječiti dalje širenje postojeće štetočine kao i ulančavanje drugih štetnih uticaja. Vidne su i posljedice požara iz 2012.god.koje se proširuju i izazivaju sušenje u dubinu zdrave šume.

U pravcu rješavanja drvne zapremine u šumi koja ima karakter sanitara a koja može da ugrozi zdravstveno stanje šuma i zaplijenjenim drvnim sortimentima u svim područnim jedinicama, predloženo je da se što hitnije izradi Plan sanacije šuma za područnu jedinicu Pljevlja gdje su ove pojave najizraženije kao i za ostale područne jedinice u kojima bi obim nastalih šteta podrazumijevao izradu Plana sanacije. U tom pravcu nedavno je i izradjen Plan sanacije šuma za sve područne jedinice, koji je usvojila Vlada i dala jasne preporuke vezano za prodaju drveta s degradiranih šumskih površina i upotrebi ostvarenih finansijskih sredstava od prodaje drveta za sprovođenje šumskouzgojnih i zaštitinih mjera u okviru mjera sanacije.

IV Praćenje zdravstvenog stanja šuma prema međunarodnom programu ICP Forests

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja zajedno sa Upravom za šume i Biotehničkim Fakultetom u Podgorici, shodno Sporazumu o poslovno tehničkoj saradnji potpisanom 2012. godine, realizuju Program praćenja zdravstvenog stanja šuma u Evropi (ICP Forests Programme). U toku 2018. godine ostvarene su sledeće aktivnosti:

- Prikupljeni su podaci o vitalnosti i zdravstvenom stanju šuma na svih 49 bioindikacijskih tačaka;
- Podaci sa bioindikacijskih tačaka su obrađeni, spakovani u zahtijevane fajlove i uneseni u tehničku bazu podataka u ICP centru u Hamburgu;
- Izvršen je unos podataka u online bazu na serveru ICP.

Na osnovu prikupljenih podataka utvrđivano je stanje kruna drveća, defolijacije, vitalnost stabala i mortalitet, plodonošenje i pristupnost krošnje, zatim opisivan napadnuti dio biljke sa simptomima, starost oštećenja na djelovima biljke, grupe uzročnika i intenzitet napada. Analiziranjem podataka zaključuje se da u posmatranoj godini defolijacije imaju male vrijednosti (oko 95% posmatranih stabala su bez defolijacija ili sa slabim ili umjerenim defolijacijama), što ukazuje na visoku otpornost šuma na spoljašnje uticaje, da i u 2018. godini trendovi oštećenosti stabala imaju kontinuirane vrijednosti u odnosu na prethodne godine, kao i da su i dalje ključni faktori koji uzrokuju oštećenja štetni insekti i gljive.

V Zaključci

Iz predmetne informacije se može konstatovati da je zdravstveno stanje šuma u Crnoj Gori na zadovoljavajućem nivou, da dugoročna stabilnost i otpornost šuma nije ugrožena. Takođe se konstatuje da je obim evidentiranih i procesuiranih bespravnih sječa i drugih bespravnih aktivnosti na nivou prethodnih godina, dok je u porastu broj podnesenih krivičnih prijava protiv počinitelaca bespravnih radnji, što znači pojačanu aktivnost nadležnih službi zaštite šuma.

Isto tako se može konstatovati da postoje dva značajna problema koji uslovljavaju blagovremenu reakciju nadležnih službi, korisnika šuma u državnoj svojini i privatnih vlasnika šuma. Ti problemi se odnose na pojavu sušenja šuma na prostoru opštine Pljevlja, kao i na činjenicu da postoji značajan dio opožarene drvne mase koji nije uklonjen kroz realizaciju Plana sanacije šuma degradiranih šumskim požarima u 2012. godini. Procjenjuje se da se oko 20% šumskih sastojina u Crnoj Gori nalazi u raznim fazama degradacije, pa je prioritetan zadatak eliminisanje ključnih uzročnika degradacije.

VI Predlog mjera za unaprjeđenje zdravstvenog stanja šuma

4. Sprovođenje zaštitnih mjera (sječe i uklanjanja osušenih i oštećenih stabala u šumama, upotreba bioloških preparata).

Cilj mjera je zaustavljanje pojave sušenja šuma. Očekuje se da će se pojava sušenja šuma preduprijeti i u znatnoj mjeri sanirati realizacijom Plana sanacije šuma 2019.godine.

5. Mjere za uklanjanje iz šume posječenih stabala odnosno drvnih sortimenata od strane korisnika državnih šuma i vlasnika šuma u privatnom vlasništvu.

Cilj mjere je uklanjanje drvnog materijala iz šume koji može pospješiti razmnožavanje štetnih insekata i razvoj fitopatogenih organizama, a koji se iz više razloga nalaze odloženi ili skladišteni u šumi ili na šumskom zemljištu.

6. Jačanje direktne saradnje sa Upravom za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove – Sektorom za fitosanitarne poslove - Odsjek za zdravstvenu zaštitu bilja u dijelu planiranja i sprovođenja nadzora nad štetnim organizmima (monitoring i uzorkovanje) radi sve većih rizika od unošenja karantinski štetnih organizama šuma i potpisivanje Sporazuma o saradnji.